

LXXXX

سنة ۱

ایلول ۱۳۳۲

صافی: ۴

دارالفتون

حقوق فائز و لیث محمد علی

حقوق، سیاسیات، اقتصادیات

« مجله نك اصلاحنه طوغرو »

(مقاله اولی)

مجله نك مقتضای حاله كوره لزوم اصلاحی و باخصوص محتوی اولدینی احكامك احتیاجاته خادم و معاملات ناسك انقلابات و تحولاتنه تابع اوله رق آنكله برابر دائر و آكا كوره متبدل و متحول اولسی مجله یی یازانلر طرفدن تنظیم اولنان مضبطه ده اساس اوله رق قبول ایدلمش بر قضیه در . مضبطه نك التنجی صحیفه سنده شوفره موجود در .

(موفقیت جلیله حضرت پادشاهی ثمره فیض بهره سی اوله رق مشاهد اعین افتخار) اولان بونجه آثار حسنه صره سنده بودخی حصوله كلك اوزره علم فقهدن عصر ك (احتیاجاته كوره روزمره ظهوره كلان معاملاتك تطبیقه كافی اوله بیله جك اویله بر اثر) خیرك وجوده كتورلمسی امر اهمی عاجز لرینه حواله بیورلمش اولدیغندن بر موجب (اراده علیه دیوان احكام عدلیه دائره سنده بالاجتماع فقهك معاملات قسمندن كثیر الوقوع) و معاملات عصره كوره بدیهی الزوم اولان مواد حقنده سادات حقیقه نك اقوال معتبره سی (جمع ایدیلره ك متعدد كتابلره تقسیم و احكام عدلیه اسمیله تویم اولنق اوزره بر مجله (تربینه بالابتدار)

شوفره ده ایکی مهم حمله جالب دقت اولوب ذاتاً فقره نك روح و موضوعی تشکیل ایدیور . اول (علم فقهدن عصر ك احتیاجاته كوره روزمره ظهوره كلان معاملاتك تطبیقه كافی كله بیله جك اویله بر اثر خیرك وجوده كتورلمسی) جمله سی

ثانیاً (فقهك معاملات قسمندن كثیر الوقوع و معاملات عصره كوره بدیهی الزوم اولان مواد حقنده سادات حقیقه نك اقوال معتبره سی جمع ایدیلره ك) جمله سیدر .

شو ایکی جمله دقتله مطالعه ایدیلنجه مجله یی یازانلرك نظر نده علت غائیة مساعی كتب فقیه نك علی الاطلاق مندرجاتی تركیه یه نقل و ترجمه اولیوب مشارالیه م طرفدن بالخاصه عصر ك احتیاجاته كوره روزمره ظهوره كلن معاملاتك تطبیقه كافی اوله بیله جك بر اثر ك تألیف و تدوینی غایة قصوی اتخاذ ایدلمش و ایشته شوغایه یه موافق صورتده فقهك معاملات

قسمندن كثير الوقوع واحتياجات عصره كوره بديهى الزوم اولان اقوال معتبره نك جمعنه بذل جهد اولمش اولدينى تظاهر ايدر .

شوحالده هر هانكى بر عصرده مجله نك مواد مندرجه سى عصر ك احتياجانندن متولد معاملات ايله مقايسه ايديله رك آنلرك تطبيقه عدم كفايتى تحقق ايلدجه مواد مذ كوره عينا محافظه موجوديت ايدمه ميه رك تعديل و بناء عليه لايزالى و نامتساهى اولان حادثات كونه نك نتايج ضروريه سى بولنان احتياجات و معاملات ناسه كوره تحويل و تبديل ايدلسى اساسى تام مضبطه مذ كوره نك تنظيمنده قبول ايدلمش اولدينى حقيقتى منجلى اولور . مجله نك حين تحريرنده كتب خفيه ده مسطور و احتياجات عصره غير موافق بر حقوق مسائل ك درج و جمعندن صرف نظر ايدلمش اولدينى آشكار ايسده اصطفا و جمع ايديلان مسائلدن يك چوغل ك احتياجات عصره غير موافق بولندينى دخى اونسيته آشكار دركه بونلر مبحث مخصوصنده تنقيدات و مناقشات لازمه سيله برابر تعداد اولنه جقدر .

ينه مضبطه مذ كوره نك سالف الذ كر فقره سنى تعقيب ايدن فقره ده

(مقدمه سيله كتاب اولى ختام بوله رق بر نسخه سى ذات حقايق آيات فتوا پناهي به)
(و يرلديكى كجى علم فقهده مهارت و معلومات كافيه سى اولان ديكر بعض ذوات فخامه دخى)
(بر نسخه سى بالا عطا اولنان اخطارات اوزرينه تعديلات لازمه اجرا اولدقدن صكره)
دنيلمشدر . مجله نك ترتيبنده نصب عين اتخاذ قلنان مقصد اقصى احتياجات عصره مطابقت و عادات ناسه موافقت اساسى اولديغه كوره يازيلان كتاب اولك بر نسخه سى ذات فتوا پناهي به و يرل دكن صكره بر نسخه سى علم فقهده مهارت و معلومات صاحبي اولان ذوات فخامه دكل احتياجات عصره و مدنيت حاضر نك توليد ايلديكى اشكال و معاملات و عادات ناسه واقف و عالم اولان هيا ته و يرلسى ضرورياتدن ايدى .

مادام كه غايه قصوى ساده كتب فقيهه دن مسائل طويله مق اوليوب احتياجات عصره خدمتدر . او حالده كتاب اولك ديكر نسخه سى بواحتياجى بيلنلره و يرلك اقتضا ايدر ايدى . مجله بى يازان ذوات كرامك فقاहत ذاتيه لرى مسلماندن اولمله برابر احتياجات عصره و عادات ناسه بحق واقف اولدقلى جاى نظر بر كفيتمدر .

ايجابات مدنيت و معاملات و عادات ناسه وقوف ايله مندرجات متونى حفظ و محتويات شروحي فهم و ادراك و بطون مواشى به نفوذ ، تعبير صحيح ايله على الاطلاق علوم و فنونك تفصيل نظرياتنه و بونظرياتك هر درلو محاكات و مناقشاتنه اطلاع ، بشقه بشقه مزينلدر .

حالبوکه بر مملکتده عامه ناسک اقوال و افعاله حرکات و معاملاتنه ایجابات و استیجاباتنه حیات و نماته ترقیات و فعالیتانه فرمانفرما اوله حق قوانینک وضع و تدوینی کبی بر مملکتده موجود ویا متلاحق الوجود اولان انسانلرک بتون اشباح و ارواحنی یوکلنمک قدر عظیم اولان بر امر خطیری دوش کفایتنه آلمغه تصدی ایدن ارباب اجتهادک ادمغه متفکره سی احوال و ایجابات عصریه معلوماتی و بو معلوماتک تطبیقاتی عملیه سیله تصفیه ایدلماش خام نظریات علوم ایله تملو اولمقله - بالا کتفا تنظیم ایده جککری قوانین مملکتده تأمین عدل و داد ایده ماز .

بر مملکتده واضع قانون اولان ذواتک اول قانونک احکامنه فرمانبر اوله حق امتک احتیاجات و عادات و معاملاتنه واقف اولمی ضروریاتنددر . یوقسه (آنلرکه ویریر لاف ایله دنیا به نظامات) مضموننه ماصدق اولورلر .

بجله نی یازمق ککک اجتهاد ویا تخریج ویا ترجیح وککک افتا قیلندن اولسون مطلقا عرف و عادات ناسه و قوفی مقتضیدر عرف و عاداته اطلاع اجتهاد و افتانک شروطندن اولدیغی کتب فقهیه مزده مصر حدر .

خانیده (لابد للاجتهاد و من حفظ المبسوط و معرفة النسخ و المنسوخ و المحکم و المؤول و العلم بعادات الناس و عرفهم) دنیلرک عرف و عادات ناسی بیلمه نک شرط اجتهاد اولدیغی تصریح ایدلشددر .

ینه هدایده (وفی حد الاجتهاد کلام عرف فی اصول الفقه و حاصله ان یکون صاحب حدیث له معرفة بالفقه لیعرف معانی الآثار او صاحب فقه له معرفة بالحدیث لئلا یشغل بالقیاس فی المنصوص علیه وقل ان یکون مع ذلك صاحب قریحة یعرف بها عادات الناس لان من الاحکام ما یتنی علیها) دنیلمش و بونک نهایتده بولان (و قیل الخ) فقره سنک تحشیه سنده مجتهد ابن الهمام (فهذا القیل لابد منه فی المجتهد فمن اتقن هذه الجملة فهو اهل للاجتهاد فوجب علیه ان یعمل باجتهاده و هو ان یبذل جهده فی طلب الظن بحکم شرعی عن هذه الادلة و لا یقلد احدا) دیهرک قول اخیرک مجتهد حقنده لابد بولندیغنی بیان و مجتهدک عرف و عادات ناسی بیلمسی اجتهادک شرائط اساسیه سندن اولدیغنی و بو شرط ایله برابر شروط سائر سالفه نی حائز اولان کیمسه نک کندی اجتهاد ایله عمل ایدوب کیمسه نی تقلید ایتامسی واجب ایدوکنی تصریح ایلشددر .

فتاوی سراجیه ده مجتهدینك اقوالی و بواقوالك مأخذلری و ناسك معاملاتى بیلمه دن
کیسه نك افتایه تصدیسی جائز اولماز دنیلمشدر .

فصول عمادیه نك فصل اولنده بر کیسه نك کتب حقیقه نك کافه سنی حفظ ایلمه بیله
افتا ایچون بر استاده ملازمت ایتمسی لابددر زیرا علمای حقیقه مسائلک چوغنه بولندقلری
بلده نك عادات و معاملاتنه کوره جواب ویرمشلردر . بناءً علیه مفتی اولان هر بر کیسه نك
شرعه مخالف اولیه جق خصوص حقنده بولندی بیله زمانک اهلنک عادتنه نظر
ایلمسی لازمدر . دنیلمشدر .

قنیه ده هیچ بر مفتی ویا قاضینک عرفی ترک ایدوبده ظاهر مذهب اوزرینه اعطای
حکم ایلمک صلاحیتی یوقدر . دنیلمش و بوفقره خزانه روایاتده عیناً مذکور بولنمشدر .
اشباهده بزازیهدن نقلاً (مفتی انجق کندی نزدنده رهین ثبوت اولان مصلحتنه کوره
افتا ایدر) دنیلمش و بوفقره معذاً یوقاریکی فقره یه قریب بولنمشدر .

هدایه ده کتاب الصومک قضا و کفارتی موجب اولان احوالک ایضاحی صدندنه
(ولو اکل لحمًا بین اسنانه لم یفطر وان کان کثیراً یفطر وقال زفر یفطر فی الوجیهین)
قولنک تحشیه سنده مجتهد ابن الهمام تحقیق بودرکه حوادث حقنده افتا ایله مشغول اولان
کیسه نك برنبده اجتهاد صاحبی اولمقله برابر احوال ناسی بیلمسی لابددر دیمشدر .

امام بن الهمامک تلیدی علامه قاسم تصحیحخنده : فقها بعضاً برینی ترجیح ایتمه دن
مختلف قوللر حکایه ایدیورلر و بعضاً تصحیح روایات خصوصنده اختلاف ایدیورلر
دیهرک ایراد سؤال اولنورسه جواباً دیرزکه فقها مسائل متحدثه حقنده عرفک تغیرینه ،
ناسک احوالنه ، دقت ایدرلر اقوال میاننده ناس حقنده ارفق ، حقنده تعامل ظاهر ،
وجهی قوتلی اولانه اعتبار ایدرلر بو حال آنلر ایچون مسلك اولمشدرکه آنلرک بومسلکرینه
اتباع اولنلق ایجاب ایدر ؛ ممالک اسلامیه بو خصوصاتی جداً فرق و تمیز ایدن ارباب کالدن
خالی دکلددر ؛ بو بابده اقتدار تمیزه مالک اولمیان کیسه اهلی بولوب حل مشکل ایتملیدر .
دیمشدر .

امام ابو یوسف حضرتلری وقایعی تجربه ایدرک ناسک احوالنه کسب و قوف ایلمش
اولدیغی ایچون قضایه تعلق ایدن خصوصاتده مشارالیهک قولیله افتا اولنسی لزومی فقهانک
تنبیها و اخطارات مخصوصه سی جمله سندندر .

امام محمد حضرت تریسک بویاجی اصنافه کیدرک معامله لرینی وینلرنده مدار اعتبار اولان عرف و عادت لرینی سؤال و تفحص ایلدیکنی (بحر) صاحبی، کدر دینک امام محمدک مذاقنه دائر یازدینی ائردن نقلاً بیان ایدسور.

(زمانک اهلنی بیلمیان کیمسه جاهلدر) جمله سی دخی فقهانک کلمات مشهوره سنددر. خاتمة المحققین ابن عابدین مرحوم بتون بونقولی بسط ایلد کدنصکره هر هانکی بر مفتی ویا قاضینک عرف ایله قرائن و اضحیه یی ترک ایدرک واحوال ناسدن بی خبر اوله رق کتب فقهیه ده منقول اولان ظاهر مذهبک اوزرنده طوکوب قالسی برچوق حقوقک ضیاعنی و برچوق خالقک دوچار ظلم اولسنی مستلزم اولور دیمشدر.

مجاله مضبطه سندده احتیاجات عصره و عرف و عادات ناسه رعایت قضیه سی اساس اوله رق قبول ایلدیکنی حالده بیع بالشرط مسئله سی حقنده اجرا قلنان مباحثات نتیجه سندده ینه کتب فقهیه ده منقول اولان ظاهر مذهبدن تباعد ایدلماش اولدینی ایضاحات آتیه ده تصریح ایدلشدر.

(فی زماننا جریان ایدن اخذوعطا اکثریا بعض شرائطه مربوط اولوب مذهب حنفیده ایسه صلب عقدده درمیان اولنان انواع شرائطک اکثری بیعی مفسد اولدینی جهتله کتاب الیوعلک الک مهم مبحثی (بیع بالشرط) فصلی اوله رق جمعیت عاجزانه مزجه پک بحث و مناظره یی موجب اولدیغندن مباحثات جاریه نک خلاصه سی بوجه آتی ایراد اولنقی مناسب کورلمشدر.

بیع بالشرط حقنده اکثر مجتهدینک اقوالی یکدیگره مخالفدر. مذهب مالکیده مدت جزئییه ایچون و مذهب حنبلیده علی الاطلاق بایع کندوسی ایچون میعده منفعت مخصوصه شرط ایده بیلور لکن بایعده بو صلاحیت اولوبده مشتری طرفنده اولماسی رأی و قیاسه مخالف کورینور امام اعظم رحمة الله علیه حضرت لريله هم عصر اولوبده مؤخرأ اتباعی منقرض اولان مجتهدلردن ابن ابی لیلی ایله ابن شبرمه رحمة الله علیهما حضرتینی دخی بو خصوصده یکدیگره ضدتام اوله رق برر رأیده بولنمشلردر شویله که ابن ابی لیلی غندنده علی العموم بیع و شرط فاسد و ابن شبرمه غندنده علی الاطلاق هم بیع همده شرط جائزدر ابن ابی لیلی مذهبی ایسه (المسلمون عند شروطهم) حدیث شریفنه مابین کورنیور ابن شبرمه مذهبی بو حدیث شریفه تمایله موافق ایسه ده بایع و مشتری اجراسی جائز و قابل اولیمان شرطلر

در میان ایده بیلوب شرطه رعایت ایسه بقدر الامکان اولمق فقها عندنده مستمادن اولمسیله
 شرطه رعایت مسئله سی تخصیص واستثنا قبول ایدر بر قاعده در بناء علی ذلک مذهب
 حنفیده بر طریق متوسط اتخاذ اوله رق (جائز) و (مفسد) و (لغو) دیو اوچ قسمه
 تقسیم اولنمشدر شویله که عقد بیعک مقتضاسندن اولموب یا خود مقتضای عقد بیعی تأیید
 ایتیموبده احد طرفینه نافع اولان شرط مفسد و آکا معلق اولان بیع فاسد اولور و بر طرفه
 نفعی اولیان شرطه بیع صحیح و شرط لغو در زیر بیع و شرادن مقصد تملیک و تمک خصوصاً
 یعنی بلامانع و مزاحم مشتری نك میعه و بایعک ثمنه مالک اولمسی کیفیتدر حالبوکه بر طرفه
 نافع اولان شرطک اجراسنی اولطرف طالب و طرف آخر آندن هارب اوله رق منازعه یه
 مؤدی اوله بیلور بو صورتده ایسه عقد بیع تمام اولماش اولور فقط عرف و عادت
 منازعه یی قاطع اولدیغندن علی الاطلاق شرط متعارف ایله بیع تجویز اولنمشدر . معاملات
 تجاریه بوجه مشروح ذاتاً مستثنی بر حالده اولوب اصنافک اکثریسنده دخی برر معامله
 متعارفه تقرر ایتدیکنه و عرف طاری دخی معتبر اولدیغه نظراً فسادی موضوع بحث
 اوله جق یا لکز بر طاقم متفرق و متشتت آلیش و یریش ایدنلرک خارج از عرف و عادت
 ایتدکری شرطلر قالب بونلرک دخی چندان دکری و بحث کوتورو ری اولدیغندن
 معاملات عصری تیسیر ایچون مذهب حنفینک خارجنده اوله رق ابن شبرمه مذهبک
 اختیاری مناسب کورلمیوب سائر فصللرده اولدیغنی کبی باب اولک دردنجی فصلده دخی
 مذهب حنفی اوزره بیعی مفسد اولیان شرطلرک بیانیه اکتفا اولنمشدر .

مجله جمعیتی بیع بالشرط مسئله سنده کندی غایه سنه و باخصوص فقهانک خطارینه
 مخالف اوله رق احتیاجات عصری اهامال ایدرک ظاهر مذهبی محافظه ایلد کدنبشقه مسئله
 مذکوریه یی سطحی تدقیق و بونک نتیجه طبعیه سی اوله رق اولبایده کی مذاهب حقنده کلاً
 و یا بعضاً اصلنه غیر مطابق سوزلر درج و حکایه ایشدر .

بوجهتی مرتبه ثبوته ایصال ایله مجله جمعیتجه بیع بالشرط مسئله سی حقنده اختیار
 ایدلمسی ضروری اولان مذهبی تعیین ایچون مسئله مذکوره حقنده کی مذاهب مختلفه یی
 و بونلرک بتون عنفات و اساسات و استدلالاتی محاکماتیه برابر ذکر و تفصیل ایدلمسی
 ضروری اتدندر . بناء علیه بومقاله ده مذاهب مذکوره ایله اساساتی بوجه زیر اولاجمال
 وبعده تفصیل اولانه جقدر .

امام سرخسینک مبسوطه و مجتهد ابن الهمامك فتح القديره و سيد مرتضانك عقود الجواهره و ابن رشدك بداية المجتهده بيان وايضا حليته كوره امام ابو حنيفه بيع شرط فاسد و ابن شبرمه دخي بيع ايله شرط جائزدر و ابن ابى ليلي شرط فاسد بيع صحيحدر ديشلردر . بناء عليه بيع ايله شرطك فاسد اولوب اولماسى صورتنده يكدىكره ضد تام اوله رق برر رأيدى بولنان ابن ابى ليلي ايله ابن شبرمه دكل بالعكس امام ابو حنيفه ايله ابن شبرمه در . ابن ابى ليلي ايسه بونلرك آره سنده متوسط بر مذهب اختيار ايشلدر . (المسلمون عند شروطهم) حديثه مابين اولان ابن ابى ليلي مذهبي اوليوب ابو حنيفه مذهبيدر .

شافى به كنجيه يالكز كوله بيعنده شرط عتق استثناء ايله آنك صحته قائل اوله رق آندن ماعدا اولان هر درلو شرط و بيعك (ابو حنيفه نك ديدىكي كجي) فاسد اولديغه وفقه مالكي كتابلردن منج الجليل شرحى ايله بداية المجتهدك بيانسه كوره امام مالك دخي امام شافى كجي شرط مذكور ايله برابر ديكر بعض شروطى استثناء ايله آنلردن ماعدا اولان شروطك فسادينه و امام احمد بن حنبل دخي بداية المجتهدك بيانسه كوره شرط متعدد اوليوب واحد اولدينى صورتده شرط ايله بيعك جوازينه و شرط متعدد اولدينى تقديرده بيع ايله شرطلرك فسادينه قائل اولمشدر . بناء عليه مجله مضبطه سنده بيع بالشرط مسئله سنده كى مذاهبه دائر اولان بيانات الده متداول و معروف اولان امهاته مطابق اوليوب نره دن مأخوذ اولدينى معلوم دكلدر .

امام ابو حنيفه بالذات كنديسنك مرويسى اولان (عمرو بن شعيب) حديثى ايله و ابن ابى ليلي (بريره) حديثى ايله و ابن شبرمه دخي (جابر) حديثى ايله تمسك ايشلردر . اثمة اربعه نك تدقيق مذاهبنن نمايان اولديغه كوره مشار اليهمدن ابو حنيفه نك مرويسى اولان عمرو بن شعيب حديثى قوتلى و مشهور كوره رك آنكه تمسك ايشلردر دردينك ده مذهبده كلا و يا بعضاً حديث مذكور استناد ايدشدر يالكز بالاده بيان اولندينى وجهله حديث مذكورى امام مالك شرط عتق ايله برابر ديكر بعض شروط حقنده بريره و جابر حديثلريله و شافى شرط عتق حقنده بريره حديثى ايله تخصيص ايدىورلر .

امام ابو حنيفه ايسه حديث مذكورى عمومى اوزره بقا ايدىيور امام احمد دخي حديث مذكورده اولان (لا يحل سلف و بيع ولا شرطان فى بيع) لفظيله تمسك ايدىيور . ديكر طرفدن ابو حنيفه ايله احمد بن حنبل يالكز عمرو بن شعيب حديثيله تمسك

ایدیورلر آندن ماعدا هیچ بر حدیث ایله عمل ایتیمورلر و امام شافعی هم بو حدیث ایله همده بریره حدیثی ایله عمل ایدیور و امام مالک حدیثلرک هر اوچيله عمل ایدرک بلاترجیح بینلرینی جمع ایدیور .

حنیفه نك اجتهدینه کوره آنلرک یالکیز عمرو بن شعیب حدیثیله عمل ایدوب بریره و جابر حدیثلریله عمل ایتاملرینک سبی عمرو بن شعیب حدیثی عامدر دیگر حدیثلر ایسه خاصدر عند الحنفیه عام ، خاص کی قطعی الدلalah در و خاصه معارضدر خاص عامدن متراخی ایسه ایکیسنک متناول اولدینی مقدارده خاص عامی نسخ ایدر و خاص عامه تقدم ایتیش ایسه عام خاصی نسخ ایدر و اگر تاریخ مجهول اولور ایسه مقارنته حمل اولنورده بینلرنده معارضه ثابت اولور بناء علیه سبب ترجیح آرانیلر بوراده سبب ترجیح موجوددر زیرا عمرو بن شعیب حدیثی مانعدر دیگرلری ایسه میعذر میس ، نهیک ماقبلنه محمولدر مافیه الاباحه ، مافیه النهی ایله منسوخ اولوق قاعده اصولیه در برده جابر حدیثده وارد اولان شرط ، صلب عقدده واقع دکلدر ده طوغروسی حضرت پیغمبر ایله حضرت جابر اره سنده عقد بیع وقوعبولامشدر شافعیه عندنه ایسه عام ، خاص کی قطعی الدلalah اولمیوب ظنی الدلalah در بناء علیه خاص عامی تخصیص ایده جکندن خاص اولان بریره حدیثی عام اولان عمرو بن شعیب حدیثی تخصیص ایتمشدر . جابر حدیثی ایسه مضطرب اللفظدر شواجمالك تفصیل و اثباتنه کلنجه فتح القدرده طبرانیك معجم و سطندن نقلاً عبدالوارثه ایصال اولنان سند ایله عبدالوارث دیمشدرکه مکیه کلدن اوراده ابوحنیفه ایله ابن ابی لیلی و ابن شبرمه بی بولدم بیع ایله برابر شرط در میان اولنمی مسئله سنی ابوحنیفه دن سؤال ایتدم مشارالیه بیع ایله شرطک هر ایکسی ده باطلدر دیدی آندن ابن ابی لیلی به کیدرک سؤال مذکور در میان ایتدم مشارالیه بیع جائز شرط باطلدر دیدی آندن ابن شبرمه به کیدرک سؤال مذکور ایراد ایتدم مشارالیه بیع ایله شرطک ایکسی ده جائزدر دیدی کندی کنذیمه سبحان الله فقهای عراقدن اوج ذات بر مسئله ده ختلاف ایتدیلر دیهرک ابوحنیفه به کیدوب کیفیتی اخبار ایتدم مشارالیه بن ابی لیلی ایله ابن شبرمه نك سویلدکلرینی بیلم بکا (عمرو بن شعیب) باباسندن اوده باباسندن نقلاً حضرت پیغمبر صلی الله علیه وسلمک شرطه مقارن اولان بیعدن نهی ایلدیکنی خبر ویردی . ایتدی هم شرط هم بیع باطلدر دیدی . بونک اوزرینه ابن ابی لیلی به کیدوب کیفیتی سویلدم . مشارالیه دخی بن ابوحنیفه ایله ابن شبرمه نك سویلدکلرینی بیلم بکا عروه نك اوغلی هشام باباسندن

اوده عائشه رضی الله عنہا دن نقلاً حضرت عائشه نك حضرت پیغمبر صلی الله علیه وسلم
(بربره) [۱] بی بعد الا شترا اعتاق ایلكلكمی امرایتدی دیدیكنی خبر ویردی . ایمدی
بیع جائز شرط ایسه باطلدر . آئی متعاقب ابن شبرمه یه کیدرك کیفیتی حکایه ایتدم . مشارالیه
دخی بن مشارالیه مانك سویلدکری بیلم . بکا (مسعر بن کدام محارب بن دثاردن اوده جابر
رضی الله عنہ دن نقلاً حضرت جابرک بن حضرت پیغمبره بردوه صاتم و حضرت پیغمبر
دخی دومك مدینه یه قدر بنی طاشیمسنی شرط ایتدی) دیدیكنی خبر ویردی . ایمدی
هم بیع هم شرط جائزدر دیدی . بونی بویله جه حاکم دخی علوم حدیث کتابنده روایت
ایتمش و حاکمك طرفدن عبدالحق دخی (احکام) نده ذکر ایدوب حقنده برشی سویلکسزین
سکوت ایتمشدر .

بوروایت قاموس شرحی تاج العروس صاحبی سید مرتضی الزبیدینك (عقود الجواهر
المنیفة فی ادلة مذهب الامام ابی حنیفه) نامنده کی اثرده و امام سرخسینك مبسوطنده
مذکوردر . روایتك عقود الجواهر المنیفة ده کی شکلی معجم طبرانیده کی شکلك عینته
قرب اولدیغدن آنك تکرارندن صرف نظرله مبسوطده کی شکلی بوجه زیر درج ایدیورم .
(واذ اشتری عبدا علی ان لایبعه ولایهبه ولا یتصدق به فالیبع فاسد عندنا و قال ابن
ابی لیلی رحمه الله الیبع جائز والشرط باطل و قال ابن شبرمة رحمه الله الیبع جائز لشرط
والشرط صحیح و حکى عن عبدالوارث بن سعید رحمه الله قال حجبت فدخلت علی ابی
حنیفة رحمه الله علیه وسألته عن الیبع بالشرط فقال باطل فخرجت من عنده ودخلت علی
ابن ابی لیلی رحمه الله وسألته عن ذلك فقال الیبع جائز والشرط باطل فدخلت علی ابن
شبرمة وسألته عن ذلك فقال الیبع جائز والشرط جائز فقلت هؤلاء من فقهاء الکوفة
وقد اختلفوا فی هذه المسئلة کل الاختلاف فمعجزنی ان أسأل کل واحد منهم عن حجة
فدخلت علی ابی حنیفة رحمه الله فأعدت السؤل علیه فأعاد جوابه فقلت ان صاحبك
یخالفانك فقال رحمه الله لا ادری ما قال حدثنی عمرو بن شعیب عن ابیه عن جده رضی الله
عنه ان النبی صلی الله علیه وسلم نهی عن شرط و بیع فدخلت علی ابن ابی لیلی فقلت له
مثل ذلك فقال لا ادری ما قال حدثنی هشام عن عروة عن ابیه عن عائشة رضی الله عنها
انها لما ارادت ان تشتري بريرة رضی الله عنها ابی موالیه الا ان یكون الولاء لهم فذكرت
[۱] جاریه در .

ذلك لرسول الله صلى الله عليه وسلم فقال صلوات الله عليه وسلامه اشترى واشترطى لهم
الولاء فان الولاء لمن اعتق ثم خطب رسول الله صلى الله عليه وسلم فقال ما بال اقوام
يشترطون شروطا ليست في كتاب الله كل شرط ليس في كتاب الله فهو باطل كتاب الله
احق وشرط الله اوثق والولاء لمن اعتق فدخلت على ابن شبرمة رحمه الله وقلت له مثل
ذلك فقال لا ادري ما قال حدثني محارب بن دثار عن ابى الزبير عن جابر ابن عبد الله
الانصارى رضى الله عنه ان النبي صلى الله عليه وسلم اشترى منه ناقة في بعض الغزوات
وشرط له ظهرها الى المدينة

بداية المجتهدك (الباب الرابع في بيع الشروط والثنيا) عنوانى باب مخصوصه (والاصل
في اختلاف الناس في هذا الباب ثلاثة احاديث احدها حديث جابر قال اتباع منى رسول الله
صلى الله عليه وسلم بغير شرط ظهره الى المدينة وهذا الحديث في الصحيح والحديث الثانى
حديث بريرة ان رسول الله صلى الله عليه وسلم قال كل شرط ليس في كتاب الله فهو باطل
ولو كان مائة شرط والحديث متفق على صحته والثالث حديث جابر قال نهى رسول الله
صلى الله عليه وسلم عن المحافلة والمزابنة والمخابرة والمعاومة والثنيا ورخص في العرايا وهو
ايضا في الصحيح خرجه مسلم ومن هذا الباب ما روى عن ابى حنيفة انه روى ان رسول الله
صلى الله عليه وسلم نهى عن بيع وشرط فاختلف العلماء لتعارض هذه الاحاديث في بيع
وشرط فقال قوم البيع فاسد والشرط فاسد ومن قال بهذا القول الشافعى وابو حنيفة وقال
قوم البيع جائز والشرط جائز ومن قال بهذا القول ابن شبرمة وقال قوم البيع جائز والشرط
باطل ومن قال بهذا القول ابن ابى ليلي وقال احمد البيع جائز مع شرط واحد وامام شرطين
فلا فمن ابطال البيع والشرط اخذ بعموم نهيه عن بيع وشرط وبعموم نهيه عن الثنيا ومن
اجازها جميعا اخذ بحديث جابر الذى ذكر فيه البيع والشرط وامام من اجاز البيع وابطل الشرط
اخذ بعموم حديث بريرة ومن لم يجز الشرطين واجاز الواحد احتج بحديث عمرو بن العاص
خرجه ابو داود قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم لا يحل سلف وبيع ولا يجوز شرطان
في بيع ولا ربح مالم بضمن ولا بيع مالم عندك واما مالك فالشروط عنده تنقسم
ثلاثة اقسام شروط تبطل هى والبيع معا وشروط تجوز هى والبيع معا وشروط تبطل
ويثبت البيع وقد يظن ان عنده قسم رابعا وهو ان من الشروط ما ان تمسك المشتري بشرط
بطل البيع وان تركه جاز البيع)

ایسته شو تفصیلات بیع ایله شرطك جواز وعدم جوازی خصوصنده یکدیگره ضد نام اوله رق رأی مخالفده بولنان ذوات مجله مضبطه سنده محرر اولدینی کی ابن ابی لیلی ایله ابن شبرمه اولیوب ابوحنیفه ایله ابن شبرمه اولدینی و ابن ابی لیلی ایسه اولبابده مذهب متوسط صاحبی اوله رق بیعك جواز و شرطك بطلانسه قائل ایدوکنی اثبات ایشدر .

مضبطه مذکورده بی یازان ذوات کتب حنفیه ده بیعه مقارن اولان شروطك صحیح ، فاسد ، لغو قسملرینه منقسم اولدقلرینه دائر اولان تفصیلات و ایضاحات معلومه یه نظر ایدرك یا کیشلردر حالوکه کتب حنفیه ده وازجمله مبسوطده وهدایه ده بیع ایله شرطك علی الاطلاق عدم جوازی قضیه سی اساس مذهب اولارق تمهید ایدلدکنصکره اقسام ثلثه مذکورده نك بشقه اسباب و حکمتلره بناء قبول ایدلمش اولدینی مصرح بولنمشدر . حتی ابن الهمام فتح القدیرده ابوحنیفه و ابن ابی لیلی و ابن شبرمه بیتنده جریان ایدن اختلافی حاکم اولان سالف الذکر عبدالوارث روایتی ذکر ایدلدکنصکره تحقیق مذاهب ایچون دیمشدرکه

بوروایتدن شرط ایله بیع مسئله سی حقه ده هربری ایچون دلیل مخصوص ایله استدلال اولنمش اوج مذهب اولدینی تظاهر ایشدر بناء علیه بونلره نظر اولنق لابدر اول (عمر و بن شعیب) حدیثك تخصصدن بشقه بر شیئه احتمالی یوقدر بناء علیه شافعی حدیث مذکور ی تخصیصه حمل ایله بیع مع الشرطك ممنوعیتدن بشرط العتق اولان بیعی بریره حدیثه بناء استنا ابتدی زیرا نبی محترم صلی الله علیه وسلم حدیث مذکورده (ولا) دن ماعداسی رد ایتدی اقطع بو تخصیص واستنا مسئله سنك ابو حنیفه دن منقول بروایت اولدینی ذکر ایشدر (محرر عاجز دیرکه مبسوطده بوقولی حسنك ابوحنیفه دن روایت ایش اولدینی مذکوردر و امام مالک مذهبی اوزره یازیلان منح الجلیل شرحنده دخی مذهب مذکورده رسول الله علیه وسلم اقدمزك مع الشرط اولان بیعدن نهی یوردیغه دائر اوله رق عمرو بن شعيبك جنددن مرویسی اولوب عبدالحقك احکامنده روایت ایلدیکی سالف الذکر حدیثه تمسکا مقصد بیعه مناقض اولان شرط ایله بیعك فاسد اولدینی و انحق تجیز عتق ایله مشروط اولان بیعك طبق شافعی مذهبنده اولدینی کی بریره حدیثه بناء مستنا بولندی مصرحدر) ابن الهمام بریره حدیثی ذکره شروع ایله (و حدیثها فی الصحیحین عن عائشة رضی الله عنها قالت جأتنی بریره فقالت کاتبت اهلی علی تسع اواق فی کل عام اوقیه فأعیننی فقلت ان احب اهلك ان اعدھا لهم ویكون ولاؤک لی

فعلت فذهبت بريرة الى اهلها فقالت لهم فأبوا عليها فجاءت من عندهم ورسول الله صلى الله وسلم جالس فقالت اني عرضت عليهم ذلك فأبوا الا ان يكون الولاء لهم فأخبرت عائشة رضي الله عنها رسول الله صلى الله عليه وسلم فقال خذها واشترطى لهم الولاء فان الولاء لمن اعتق ففعلت عائشة الحديث وفيه دليل على جواز بيع المكاتب اذا رضى بالبيع وفيه ابطال قول من منع بيعه وقال انما اشترطت عائشة الولاء بسبب ما وقع في بعض الروايات وهو ان احبوا ان اقضى عنك كتابتك وذلك لانه صلى الله عليه وسلم قال الولاء لمن اعتق ورد اشراطهم الولاء لانفسهم والعق من عائشة رضي الله عنها وهذا لا خلاف فيه (ديمشدر . ابن الهمام بوند نصكره مجتهدانه بحثه شروع ايله ديمشدر كه اكر بر كيمسه) شرط مثلاً كوله يي اعتاق ايلدينك حالده عتقك واقع اولماق شرطى كى شرعاً حلال اولميان بر شرط اولور ايسه بيع باطل اولميوب يالكز شرط مذكور باطل اولور چونكه شرط مذكور لغودر مشروط عليه اولان كيمسه نك اول شرطى اجرا اليمسى ممكن اولماز بناءً عليه شرط مذكور ذكر ايدلماش كيجه بيع تمام اولور چونكه شرط مذكور مشروط عليه اولان كيمسه نك طاقتندن خارج بولميشدر) دير ايسه ممكن اوله رق بونك اصلى (يعنى دلى) بريره حديثى اولور . ابن الهمام بوندن صكره صده رجوع ايله دييوركه سالف الذكر عمرو بن شعيب حديثى شافعى بريره حديثى ايله تخصيص ايتمش ايسه ده حفيه نك بو يولده تخصيصه قائل اولما ملرى آنلره كوره عام خاصه معارض اولوب آنكله برابر بينلرنده اسباب ترجيح آرائق اقتضا ايلديكندن بوراده عام اولان نهى عن البيع مع الشرطك مرجحى آنك مانع اولميشدر بريره حديثى ايسه ميجدر بناءً عليه نهيك مابقته محمولدر زيرا قاعده اصوليه مافيه الاباحه مافيه النهى ايله منسوخ اولمقدردن ابن شبرمه نك مابه الاستدلالى اولان جابر حديثه كلنجه جابر ك مدينه يه قدر طاشينمسنك استئناسنه دائر اولان شرط صلب عقده واقعه اولما مشدر بونى شافعى رحمه الله سويلشدر . بزديكى هم بونى همده عامك لزوم تقديمه دائر ذكر ايلديكمزى بو حديث حقده دخی سويلرز .

(عمرو بن شعيب) ك باباسندن وده ده سندن ديهر ك مروى اولان حديثى اهل حديثك چوغنك عندده حديث مرسل قيلندن ايكن امام شافعى نصل اوليورده بو حديثه استناداً بيع بالشرطك فسادينه قائل اوليور . دينلورسه جواباً ديرم كه بو حديثه عمرو بن شعيب باباسنك جدى اولان عبد الله بن عمرو بن العاص صراحة ذكر ايدلماش اولسه يدي حديث مذكور مرسل عد اولنور ايدى . حالبوكه ابوداود ترمذى ، نسائى نك سالف .

الذکر عمرو بن شعبدن اخراج ایلدکری حدیثده (عن عمرو بن شعبدن عن ابیه عن عبد الله بن عمرو بن العاص) قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم لا یحل سلف و بیع ولا شرطان فی بیع ولا ربح مالم یضمن ولا بیع مالیس عندک) دیهرک عمرو بن شعبدن باباسنک جدی اولان عبد الله بن عمرو بن العاصک صراحة ذکر ایلدیکی وارد اولمشدر و بوسبدن تاشیدر که ترمذی حدیث مذکورک حسن و صحیح اولدیغنی ذکر ایلمشدر. بوندن صکره مشارالیه ابن الهمام (وروی هذا ایضا من حدیث حکم بن خرام فی موطاً مئلك بلاغا و اخرجه الطبرانی من حدیث محمد بن سیر بن عن حکیم قال نهانی رسول الله صلى الله عليه وسلم عن اربع خصال فی البیع عن سلف و بیع و شرطین فی بیع و مبیع مالیس عندک و ربح مالم یضمن) دید کدنصکره بیعده سلفک معناسی مشتری بایعه اچیه اقراض ایلک شرطیله اولان بیعدر که احد متعاقبینه نفی بولنان بیعک افرادندندر دیمشدر.

امام سرخسی دخی مبسوطده سالف الذکر روایتی ذکر و حکایه ایلد کدنصکره صحیح اولان ابو حنیفه نک استدلال ایتدیکی حدیثدر چونکه حدیث مشهوردر نهی مطلق منهی عنک فسادنی اقتضا ایدر ابن ابی لیلی نک استناد ایتدیکی حدیثده (حضرت پیغمبرک حضرت عائشه یه خطاباً بریره نک و لاسنی اقدملری ایچون شرط ایت بیورمسی مأولدر بونده کی لام (علی) معانسه در ابن شبرمه نک استناد ایتدیکی حدیثه کلنجه حضرت جابرک مدینه یه قدر دودیه را کب اولمسی عقد بیعک شرطی اولما مشدر حتی حضرت پیغمبر ایله حضرت جابر اره سنده جریان ایدن قصه حقیقتده بیع اولیوب اثنای سفرده حسن معاشرت و حسن رفاقت قیلندن برشیدر. زیرا حضرت پیغمبر اولاد دودیه حضرت جابردن اشترا و جابرک طلبی اوزرینه جابرک مدینه یه قدر دودیه را کب اولمسی شرطنی قبول ایدرک حضرت جابر اول شرطه بناء مدینه یه قدر دودیه را کب اولوب دودیه تسلیم ایچون مسجدنوی یه ایصال ایدرک کیفیتی حضرت پیغمبره عرض ایلد کده حضرت پیغمبرک دودنک ثمنی اولان درتیوز درهمک اعطاسنی بلاله امر ایلد کدنصکره مبلغ مذکور دودیه برابر آل کوتور الله تعالی هر ایکسنی سکا مبارک ایتسون دیهرک دودیه جابره اعاده ایلش اولدیغنی حاکی اولان قصه دودنک بیعی حقنده حضرت پیغمبر ایله جابر اره سنده برکونا عقد وقوع بولماش اولدیغنک دلیلدر دیمشدر.

حقیقه بوجه بالا علی الاطلاق هر کونا شرط ایله اولان بیعندن نهی ناطق اولان حدیث مذکور ایله استدلال ایدرک بیعده هر درلو شرطک فسادینه قائل اولمش و بوبابده کی عامک

شافعی عندنده اولدیغی کبی بریره حدیثه استناداً شرط عتق ایله اولان بیع ایله تخصیصنه بیله قائل اولموب عام اولان حدیث نهی ناسخ و خاص اولان بریره حدیثی منسوخ عد ایلمشدر ایکن بتون بونلره مخالف اوله رق عقدك مقتضای اولان وعقدك مقتضای مؤید اولان ویا خود احد عاقدینه نفی اولوب فقط متعارف اولان شروطك بیع ایله برابر جوازی قبول ایلمشدر . دیورلرکه عقدك مقتضای اولان شرط حقیقته شرط دکلدر چونکه بوشروط عقد بیعك مفادندن بشقه برشی افاده ایتمز بلکه عقد مطلقك مفادینك عینیدر . زیرا شرط مذکور در میان ایدلمسده نفس عقد مطلق ایله ثابت اولور عقدك مقتضای اولموبده عقده ملایم و آنك مقتضای مؤید و مؤکد اولان شرط دخی مقتضای عقد اولان شرطه ملحقدر بوشروطر بیعی افساد ایتیموب آکا مؤکیدت ضم ایدر . بعض شرطلرده واردرکه آنك جوازی اجماع کبی رد وانکاری قابل اولمان بر دلیل شرعی ایله رخصت اوله رق ثابت اولمشدر . ثمنده و مثننده اجل و علی الاطلاق بیعه خیار شرطری کبی بوشروطر دخی جائزدر مقتضای عقد اولماقله برابر احد عاقدینه نفی اولوبده متعارف اولان شرط دخی جائزدر چونکه عرف قیاس اوزینه حاکمدر شرطك عدم جوازی ناطق اولان حدیث عقدی مقصود بهدن اخراج ایدن نزاعه بادی اولمق علتیه معلولدر عقدك مقصود بهی قطع منازعهدر زیرا معاملاتده بیع کبی اسبابك تشریعندن مقصد اصلی انحق اودر تا که سبب اولان بیعه مباشرت ایدن کیسه بلا منازعه مبیع ایله اختصاص ایلسون عرف ایسه نزاعی قاطعدر بناءً علیه عرف حدیثك معنانه موافق اولمش اولور شوالده مقتضای عقد اولموبده احد عاقدینه نفی اولان شرطه بیع قیاساً فاسد اولمش ایکن معامله بناءً واستحساناً تجویز اولمشدر نه کیم بیع معدوم دیمك اولدیغی حالده استصناعك استهلاك اعیان اوزرینه اجاره دیمك اولدیغی حالده بویاجی ایله سوداً نانك و حامده بیقائمهك معامله مبنی استحساناً جوازی ثابت اولمشدر . چونکه ناسك عادتلرندن ایرلمسند ظاهر بر مشقت موجوددر احد عاقدینه نفی اولوبده متعارف اولمان شرط ایسه مفسددر زیرا بونده عوضدن عاری بر زیاده واردر بناءً علیه ربایی موجبدر همد بوزیاده یوزندن منازعه تحدث ایدر بو حالده عقد بیع ، کندی مقصود بهی اولان قطع منازعهدن عاری اولور معاملاتده اسبابك تشریعندن مقصد ایسه قطع نزاعدر . مقتضای عقد اولدیغی کبی احد عاقدینهده نفی اولمان شرط ایسه بیعی افساد ایتمز زیرا بونده مطالبه منعدم اولمشدر بناءً علیه نه ربا ونهده منازعهیه مؤدی اولماز .

حقیقه سالف الذکر نمی حدیثه تمسکه آنی شدتله مدافعه ایدرکن بعض شرط حقنده
اجماعك و بعض شرط حقنده تعاملك معارضه سی کورنجه مذکور شرطلر حقنده حدیث
مذکوری ترك ایدیورلر مشارالیهم احد عاقدينه نافع اولیان شرطی قیاساً فسادى موجب
اولان علتك فقدانته بناءً مفسد عد ایتیمورلر حاله که تمسك ایدوب قطعی الدلاله عام
اولدیغنی بیان ایتدکری نمی حدیثی شروط سائر مثللو بوشروطی دخی تجویز ایتیمور شو
حالده آنلر شرط مذکور حقنده قیاسی ترجیح ایله نصی ترك ایدیورلر بوايسه آنلرک
قاعدہ لرینه مغایردر برده شرط مذکوری برطرفدن مفسد عد ایتدکری حالده دیگرطرفدن
لغو عد ایدیورلر شرط احد عاقدينه نافع اولماز و بناءً علیه موجب منازعه و ربا اولماز ایسه
نہدن طولایی معتبر اولیور و آکارایت لازمکلمیور مادام که شرطك اعتباردن سقوطنك
علت قیاسیه سی منازعه یه بادی و ربائی مستلزم اولمقدرد . بو علت شرطده منتفی اولدیغنی
و شرطه بقدر الامکان رعایت اولمق قاعدہ سی مرعی و شرط مذکوره رعایت ممکن بولندیغنی
حالده اول شرط نہدن اعتباردن ساقط اولیورده لغو عد ایدیورلر .

احد عاقدينه نفعی اولوبده متعارف اولیان شرطی منازعه یه موجب اولمق علت
قیاسیه سیله مفسد عد ایدیورلر .

احد عاقدينه نافع و متعارف اولیان شرطك منازعه یه موجب اوله جنی ادعاسی مسلم
دکدر مشروط اولان برشی هیچ بر وقت موجب منازعه اولماز بالعکس مشروط اولیان
و مجهول قالان برشی موجب منازعه اولور منازعه دائماً جهالتدن تحدت ایدر یوقسه شرط
و تنصیصدن هیچ بر وقت منازعه تحدت ایدمه ماز مجله مضبطه سنده بیان اولتان طالب و هارب
اولمق احتمالی انحق جهالت حالده وارددر شرط و تنصیص حالده اصلاً وارد دکدر اگر
شرطك موجب منازعه اولمق احتمالی وارد اولیدی . (عرفاً معروف اولان شی شرط
قلمش کیدر) (بین التجار معروف اولان شی بینلرنده مشروط کیدر) (عرف ایله
تعین نص ایله تعین کیدر) قاعدہ لری صحیح اولماز ایدی بو قاعدہ لرده عرفك شرط
و تنصیص قدر واجب الاتباع و قاطع نزاع اولدیغنی افاده ایدلمش و بو قاعدہ لر ازیرینه کتب
حقیقه ده برچوق مسائل تفریع ایدلمشدر بناءً علیه شرط و تنصیص موجب نزاع اولمق
شویله طورسون بالعکس عرفدن دها زیاده واجب الاتباع و قاطع نزاعدر طرفینك شرط
و مقاوله سی حکمی کندیلرینه منحصر بر قانون خصوصی قوتنده در موجب نزاع اولمی
نصل مسوع اولور بالعکس شرطه بقدر الامکان رعایت اولنور

في الحقيقة، قواعد مذكوره عرفاً معروف اولان برشی واجب الاتباع اولمقده شرط قلمش كيدر كتب حنفیه ده حتی عاقدین عرفاً معروف اولان شیك خلافتی ذکر وتصريح ایدرر ايسه عرفه اعتبار اولمیه جفی مثلاً اجرت ايله دیکمسی عرفاً معروف اولان برترزی بر کیمسه نك البسه سی مجاناً دیکمکی تعهد ایدوبده اول وجهله دیکسه صکره عرفه بناءً اجرت مطالبه ایدمه جکی كذلك مطلق دراهم عرفك دلالتيله نقد بلده معروف ایکن طرفین غیر معروف اولان تقدی تصریح ایدرر ايسه آرتق عرفه بناءً خلافته کیديله میه جکی صراحةً ذکر و اخطار قلمشدر .

ربا مسئله سنه کلنجه : ربا ایکی قسمدر (۱) جلی (۲) خفی در ربای جلی قصداً تحریم اولمشدر ربای خفی ايسه قصداً دکل وسیلةً تحریم اولمشدر ربای جلی ربای نسیئه در آیات قرآنیه ده مذکور اولان ربا هپ بو ربا در ربا الفضلک حرمتی انجق حدیث ايله ثابتدر مع مافیه بو حرمت قصدی واصلی اولیوب سد ذرائع بابنددر .

ابو حنیفه عندنده ربا الفضلک عات حرمتی قدر مع الجنسدر مشار ايله اعیان ستر بویه حقه ده مشهور اولان حدیثدن قدر مع الجنس علتی آ کلامشدر . بناءً علیه عند الحنفیه کیل مع الجنس و یاخود وزن مع الجنس موجود اولور ايسه هم فضل هم نسیئه حرام اولور واکر قدر ايله جنسک ایکیسی بردن مفقود اولور ايسه هم فضل هم نسیئه حلال اولور واکر یالکز بریسی موجود اولوب دیکری مفقود اولور ايسه فضل حلال نسیئه حرام اولور بو حکمی (اذا اختلف النوعان فیعوا کیف ستم بعد ان یكون یداً بید) حدیث شریفی ده تأیید ایتمشدر .

فضل ايسه کتب حنفیه ده احد متجانسینک معیار شرعی یعنی کیل یاخود وزن ايله زیاده اولسی معناسیله تفسیر اولمشدر .

ایشته ابو حنیفه حضر تیرینک حدیث شریفده تعداد بیوریلان اشای سته نك حرمتی حقه ده بیان ایلدیکی علتیه کوره ربا الفضلک تحقیق ایچون هم مقدار همده جنسک تحقیق لابد اوله رق مشار ايله علت مذکوره نك فقدا نی یعنی هم مقدار هم جنسک مفقودی حالنده هم فضل همده نسیئه نك و بونلردن برینک مفقودی حالنده فضلک حلال اولدیفته قائل اولمش . و باخصوص اختلاف نوعین صورتنده تقابضه مقرون اولان فضلک حلی سالف الذکر حدیث شریف ايله تأید ایتمش ایکن حنفیه اصلاً بو قیلدن اولیان بیوع فاسده نی ربای حکمی نامی ویره رک تحریمه قائل اولمشدر در حالبوکه بیوع فاسده ده چوق کره نه

مقدار نهده جنس موجود اولماز بیوع فاسده نك جمله سنده مقدار و جنس موجود اولمق ده لازمكمنز كتب خفيه دن تنوير الابصارك باب الرباسنده ربانك (فضلدر) ديه تعريف اولنديغي يرده در مختار صاحبي (ولو حكما زياده اولان دخي ربادر بناء عليه بونده ربا النسيئه ايله بيوع فاسده داخل اولمشدر چونكه بيوع فاسده نك جمله سی ربادن معدوددر) ديمش و بوراده كي سوزلردن (ولو حكما) لفظك تحشيه سنده رد مختار صاحبي محقق ابن عابدين (شارح بونده) نهر) تبعية ايتمشدر . آنحق بو تعميم و اطلاق مصنفك تعريفه مناسب اولماز چونكه مصنف تعريفده رباني (معيار شرعي ايله) اولمق قيديله قيد ايتمشدر . بونده ايسه نه ربا النسيئه نهده بيع فاسد داخل اولماز . مكر بيع فاسدك فسادى بالخاصه ربانك علت معلومه سندن ناشى اوله ايمدى مصنفك كلامدن نمايان اولان شى آنحق ربا الفضلك تعريفدر . زيرا عندل اطلاق متبادر اولان اودر و بو سبب دن ناشى (بحر) ده ربانك تعريفنده (احد متجانسينك زياده لكيدر) ديلمشددر .

فى الواقع شارحك (ولو حكما) ديمسى متون فقيهه دن (كنز) ك (مالك مال ايله معاوضه سنده بلا عوض اولان مال زياده لكيدر) ديه واقع اولان تعريفه مناسب اولور . زيرا احد عوضينده اجل بلا عوض بر فضل حكيمدر . مراجعه ده سبقت ايتديكي مثلاً و اجل ايجون عوضك زياده لكى قصد اولنديغي جهتله آنك حكماً فضله مال اولمق وصفيله توصيفى صحيح اولمشدر تأمل ايت ديمشددر .

بناءً عليه محقق عابدين بيع فاسدك حكماً ربادن عداولمنسه اعتراض ايديمور . چونكه بيع فاسدك ربا النسيئه دن معدود اولمديغنده شبه يوقدر ربا الفضل دن معدود اولمى قالوردى . آنى نهر ايله در مختار صاحبلى حكماً ربا الفضل دن عدا ايتكم ايتيورلردى . محقق ابن عابدين بوراده كي ايضاحاتيله اونى دخي نفى و ابطال ايلمشددر . چونكه ربا الفضل دن معدود اولمق ايجون معيار شرعى قيدينك تحققي لازمدر . بيع فاسده ايسه معيار شرعى بولماز . مكر آنده ربا الفضلك علتى اولان قدر مع الجنسك وجودى تحققي ايتسون . احوالده آنك بيع اولمى موضوع بحث اولماز طوغريدن طوغرى يه ربا اولورده حرام اولور .

محقق ابن عابدين ربا النسيئه نك دخي حكماً ربا الفضل دن معدود اولمنسه راضى اوليور . چونكه اولاً اجل هيچ بر وقت مال فضله سی ديمك اوله ماز . اجل ، اجلدر . بوكانصل مالدر دنيلور . ثانياً ربا النسيئه نك حكماً كى بر قيد علاوه سيله يكدن ربا نامنى آلمغه

احتیاجی یوقدر . چونکه اوده مستقل بر ربادر . همدە حرمتده ربا الفضلک فوقده و بین اناس جاری اولمق خصوصنده تاریخاً آندن اقدمدر . ثالثاً آیری بر قسم اولان ربا النسیئەنک و (حکماً) قیدیله آنک قسیمی اولان ربا الفضلک افرادی میانته ادخالنده بر معنا یوقدر . محقق ابن عابدینک نهایت تحشیهده بوراده تأمل ایله امر ایتمسک وجهی شو سبیلر اولسه کرکدر .

درمختارک موضوع بمحضر اولان بالاده کی عبارته سنده واقع (بیوع فاسده) تعیرینک تحشیه سنده محقق ابن عابدین (شارح بونده بنایه دن نقلاً بحرہ تبعیت ایتمشدر . آندهده نظر واردر . زیرا بیوع فاسده نک چوننده عوضدن خالی فضله بولماز . ثمنک بیانندن سکوت ایدلمش اولان بیع ، عروضدن بر شینک خمر و یا ام ولد ایله بیعی کبی که بونلرده قیمت لازم اولور و میبع قبض ایله مملوک اولور کذا تبعیضده ضرر اولان قاشندن برارشون و نوروزه قدر مؤجلاً صامق کبی بیوع دخی عوضدن خالی فضله دن خالی اولوب آنلرده سبب فساد یا ضرر و یاخود جهالتدر .

واقعا بیع فاسدک ربا الفضلدن معدود اولسی قضیه سی عقدک مقتضای و یاخود ملائمی اولیوبده احد عاقدینه نفی اولان بر شرطی متضمن اولسی سبیله فاسد اولان بیعده ظاهر اوله یلور بونیده زیلعینک باب الصرفک قیلنده شرط فاسد ایله باطل اولان شیلر بمختده بروجہ زیر محرر مندرج اولان سوزلری تأیید ایدر : زیلعی دیمشدر که (مسئلهده اصل اولان بودر که مالک مال ایله مبادله سی قیلندن اولان هرشی شروط فاسده ایله باطل اولور مالک مال اولیان شیله مبادله سی و یاخود تبرعات قیلندن اولان شیلر شروط فاسده ایله باطل اولماز زیرا شروط فاسده ربا بابتدندر ربا ایسه معاوضه مالیه یه مخصوصدر معاوضه مالیه نک غیریسی اولان معاوضات ایله تبرعاته بولماز زیرا ربا عوضدن خالی اولان فضله دن عبارتدر شروط فاسده نک حقیقی ایسه عقدک مقتضای و یاخود ملائمی اولیان بر شینک زیاده لکیدر بناءً علیه عقدده عوضدن خالی فضله بولنش اولور اول فضله ایسه بعینه ربادر . فی الحقیقه زیلعینک شو عبارته سی ابن عابدین حضرتلرینک بیوردیغی کبی کندی مدعاسی تأیید ایدیور کرچه ابن عابدین بیوع فاسده دن انجق عقدک مقتضای و یاخود ملائمی اولیوبده احد عاقدینه نفی اولان بر شرطی متضمن اولمق حسیله فاسد اولان بیعک حکماً ربا الفضلدن معدود اوله جغنی ادعا ایتمش و زیلعی ایسه بالعموم شروط فاسده نک ربا بابتدن اولدیغنی و شروط فاسده نک حقیقی عقدک مقتضای و یاخود ملائمی اولیان بر شینک

زیادہ لکی دیمک اولوب بو اعتبار ایله شروط مذکورہ مک بولدیغی عقدده عوضدن خالی
فضله بولمش اوله جغنی بوفضله ایسه بعینه ربا اولدیغنی ذکر ایش ایسه ده عندالحقیقه شروط
فاسده انحق ابن عابدینک دیدیکی کبی عقدک مقتضاسی ویاخود ملائمی اولیوبده احد عاقیدینه
نفی اولان شرطلردر بناء علیه زیلعینک عبارده سی ابن عابدینک مدعاسنه منطبقدر .

شوقدرکه بو بیانات ایله نه زیاهی نه ده ابن عابدین شروط فاسده نک ربا الفضلدن
معدود اوله جغنی اثبات ایش اوله مازلر چونکه ربا الفضلک تحققی ایچون ابن عابدینک
یوقاریده سوبلدیکی کبی معیار شرعی قیدینک ویاخود ربا الفضل علتک تحققی لابددر
حنفیہ زیلعینک عبارده سنه کوره هر نه اولور ایسه اولسون عوضدن خالی اولان فضله ربادر
دیورلر ایسه آنلره سؤال اولنور بوربا نص ایله حرام اولان ربانک هانکیسندن در ربا
النسیئه دغنی یوقسه ربا الفضلدن میدر نصوص قرآنیہ انحق ربا النسیئه بی وحدیث شریف
انحق ربا الفضلی تحریم ایشدر . بوایکینک خارجنده نص ایله حرمتی ثابت اولمش هیچ
بربا یوقدر . شایان دقتدرکه بیع مرابحه ده میبعک ثمن مثلندن زیاده اولان مقدار
عوضدن خالی بر فضله دیمک اولدیغی آشکار ایکن حنفیه آکا (ربا) دیمه رک تجویز
ایتدکری حالده بیع بالشرطده احد عاقیدینه نفی اولان شرطک عوضدن خالی بر فضله
اولدیغندن بختله ربا اولدیغنی ادعا ایدیورلر . فتح القدیرده بیع قولیه ایله مرابحه نک
حوازی حقه محرر اولان شوسوزلر شرط مذکورک جوازینه دلیل اولمازی (ولایحقی
انه لایحتاج الی دلیل خاص لجوازهما بعدالدلیل المثبت لجوازالبیع مطلقا بما تراضیا علیه
بعد ان لایخل بما علم شرطا للصحة بل دلیل شرعیة البیع مطلقا بشروطه المعلومة هو دلیل
جوازهما اذلا زیاده فیهما الا اقترانهما باخبار خاص اذ حاصله انه بیعه بثن کذا مخبراً بان ذلك
الثن الذی اشتریت به اومع زیاده لأرضی بدونها)

مجله بی یازان ذوات کرام بوجهتلی مطالعه ایتماشلر وبونجه توسع وتنوع ایش اولان
معاملات واحتیاجات ناسه اوفق او ن ابن شبرمه مذهبی سطحی اسباب موجه سر دیله
ترجیح ایتدکری بیان ایشلر ابن شبرمه امام اعظمک معاصری اولان مجتهدین اسلامیه دن
وفقهای کوفه دن برذانددر . بیع بالشرط مسئله سی حقه کی مذهب مخصوصی ایسه صحتده
شک اولیان بر حدیث نبوی به مستددر صحتنه ابن شبرمه نک مخالفلری اولان ابو حنیفه
شافعی ایله اثمه سائردهن هیچ بریسی طعن ایتماشدر باخصوص بدایة المجتهدک شروط وثنا
اولان بیوع حقه کی باب رابعده (ناسک بوبابده کی اختلافلرینک اصلی اوچ حدیثدر

بری جابرک حدیثیدر جابر رسول الله صلی الله علیه وسلم بندن بردو صاتون آلدی و مدینه یه قدر ظهیری بکاشرط ایتدی دیمشدر بو حدیث صحیحده داخلدر) دنیلمشدر دیگر طرفدن طبرانی معجم وسطده و عبدالحق احکامنده حدیث مذکور علیهنده برشی سولامشدر . امام سرخسی مبسوطده و قاموس شرحی تاج العروس صاحبی سید مرتضی الزبیدی دخی عقو دالجواهر الحنفیه ده حدیثک صحته طعن ایتیبوب انجق تأویل ایشلدردر حالبوکه حدیث مذکور مشارالیه مانک دیدیکی کبی بیع ایله شرطک وقوعبولدیغنه دکل بالعکس حضرت پیغمبر ایله جابر اره سنده درتیوز درهم ثمن تسمیه سی و بایع اولان جابرک نفعنه اوله رق مدینه یه قدر دوه یه را کب اولسی شرطی ایله بیع منعقد و تمام اولدقن صکره میع ایله ثمنک حضرت پیغمبر طرفدن حضرت جابره احسان بیورلمش اولدیغنه دلالت ایدر . چونکه حدیث مذکورک متننده : حضرت جابر دیمش که غزوات سینه نک بندن عودت ائساننده حضرت پیغمبر بکا بودوه یی درتیوز درهمه صاتار میسین دیدی یار رسول الله دوه سنکدر یالکز مدینه یه قدر کوتورلمک کلکمی صحابه یه امر ایت دیدم مدینه یه قدر دوه نک ظهیری سنکدر دیدی و بناءً علیه رسول الله دوه یی درتیوز درهمه صاتون آلدی بن دوه یه بینهرک مدینه یه واصل اولدیغنده دوه یی مسجد نبوینک قوسنه کتروب مسجده کیردم رسول الله بکا دوه نره ده در دیدی بن ده قپوده در دیدم علیه السلام منی ایستمکه می کلکد دیدی بن سکوت ایتدم رسول الله بلاله امر ایتدی بلال بکا درتیوز درهم ویردیکنی متعاقب رسول الله بکا درتیوز درهمی دوه ایله برابر آل الله ایکسینی سکا مبارک ایتسون بیوردی . ایشته متن حدیث بودرکه سیدزبیدی ایله سرخسینک دیدکاری کبی بیع ایله شرط مذکورک صاب عقدده عدم وقوعنی دکل بالعکس بعدالوقوع میع ایله ثمنک حضرت جابره احسان بیورلدیغی حقنده صریحدر بناءً علیه مجله جمعیتجه احتیاجات عصری توسیع ایچون شو حدیث شریفه مستند اولان ابن شبرمه مذهبنک اختیار ایدلمسنده هیچ بر محدود یوقایدی وبالطبع بومذهب شرعاً ممنوع و حرام اولان شرطله بیعک جوازینی تضمن ایتزدی و یاخود مجتهدین حنفیه دن ابن الهمامک یوقاریده ذکر ایلدیکم بحث مجتهدانه سی نظر دفته آئملی ایدی مشارالیه مذاهب ثلاثیه یی محاکمه ایتدیکی صره ده بالمناصبه شرعاً ممنوع و حرام اولان شرطدن ماعدا هر درلو شرط ایله بیع صحیح اولور دنیلسه ممکندر و لیلی ده مباحوث عنه اولان (بریره) حدیثیدر دییوردی . ایشته بونکله ده عمل جائز ایدی چونکه حدیث مذکوره مطابقی آشکار اولوب دور و دراز تفکردن مستغنیدر باخصوص ابن الهمام کبی

مجتهد برهامك اجتهادی دیمكدر کرچه مشارالیهك تلیدی اولان ابن امیرالحاج (بزم خواجه نك
الحاث ذاتیه سیله عمل ایدلمز) دیمش ایسه ده مشارالیهك مقصدی حنفی داخلنده اوله رق
ائمه سائر حنفیه نك اقوال مصححنه معمول بهاسنه قارشو خواجه سنك سوزیله عمل ایدلمز
دیمكدر یوقسه مذهب حنفی تقلید اولمادیغی حالده مشارالیهك اجتهادیه عمل ایدلمز دیمك
دكدر علامه مقدس نظم كنز شرحنده نکاح رقیق بابنده مشارالیه ابن الهمامك رتبه اجتهاده
واصل اولدیغی تصریح ایتشددر باخصوص مشارالیهك اقراندن اولان برهان انبایسی (دینك
براهینی آرانلیسه بلده مزده آندن غیری اول براهینی اقامه یه قادر کیمسه بولنه ماز دیمشدر حتی
مشارالیهك تلیدی اولان مشارالیه ابن امیرالحاج سیله اول کتیه نك رجالدندر چونکه کنیدیسی
(رفع الاشتباه عن مسئله المیاء) اسمنده کی رساله مخصوصه سنده (علمامن اهلیت اصحابندن
اولان کیمسه لری تقلید محض مسلکنی تعقیب ایتمكدن منع ایتشددر و امام علامه ابواسحق
ابراهیم بن یوسف روایتیه ثابت اولدیغی اوزره مشارالیه دیمشدر که (ابو یوسف) بزه ابوحنیفه نك
سویلدیکی بسوزی نره دن آلدیغی بیلمدکجه هیچ برکیمسه نك بزم قولمزله افتایلیسی حلال اولماز
دیدیکنی نقل ایلدی بناء علی ذلک بن دخی علمامنك مأخذلری تنبع ایدرك برچوغنی الله ایتدم
مصنفلردن برچوغنك کتابلرنده مندرج اولان شیلری تقلیده قاعت ایتدم (دیمشدرینه
مشارالیه دیگر بر رساله سنده (الله حمد اولسون بن بوکون طحاوینك ابن حربویه
(متعصب و یاخود غی اولان کیمسه دن غیری کیمسه بشقه سنه تقلید ایتمز) دیهرك سویلش اولدیغی
شو سوزی سویلك اقتدارینه مالکم دیمشدر بناء علیه مشارالیه ابن الهمامك سالف الذکر
اجتهادیه عملك جوازی شبهه دن وارسته در باخصوص ابن القیم الجوزیه نك (اعلام الموقعین) ده
فرق ثلثیه استناد ایلدیکی خطالردن دردنجی خطانك تقریر و ایضا حنده سرد ایلدیکی
تفصیلات مشارالیه ابن الهمامك ذکر اولنان اجتهادیغی عیناً و تماماً مؤیددر ابن القیم مذکور
کتابك جلد ثانیسنك اوتوز دردنجی صحیفه سنده یازدیغی فصل مخصوصه دییورکه فرق
مذاهبك دردنجی خطایی صحت حقنده آیری بر دلیل قائم اولنجه یه قدر مسلمانلرك عقود
و شروط و معاملاتنك کافه سنك باطل اولدیغی اعتقاد ایللریدر بر شرط و بر عقد و یا بر
معامله نك صحتی حقنده دلیل مخصوصه مصادف اولمینجه اول شرط و عقد و معامله نك
بطلاننه قائل اوله رق مجرد قبول ایلش اولدقلری شو اساسه استناداً ناسك برچوق معاملات
و عقودنی طرف الیه دن وارد اولمش هیچ بر برهان بولنمقیزین افساد ایدرلر جمهور
فقها ایسه بونك عکسنه اوله رق شارع ابطال و یا نهی ایلدکجه و شروطه اصل اولان صحت

اولديغنه قائلدرلر صحيح اولان ده بوقولدر . زيرا معاملاتك بطلاننه حكم ايتمك آنلرك
 حرمتنه وموجب اتم اولديغنه حكم ايتمك ديمكدر حالبوكه معلومدركه الله ورسولك تحريم
 ايلديكي شيدن ماعدا حرام واللهم واجب قيلديغندن ماعدا واجب بوقدر ايمدى مأمور به
 اولديغنه دائر دليل قائم اولنجيه قدر عباداتده اصل اولان بطلاندر وحرام وباطل اولديغنه
 دائر دليل قائم اولنجيه قدر عقود ومعاملاتده اصل اولان ده صحتدر چونكه عبادت صرف
 كنديسنىك حقي اولوب بو ايسه انجق كنديسنىك مشروع قيلديني شيدن عبارت اوله بيلور
 عقود وشروط ومعاملات ايسه تحريم ايدلنجيه قدر حالى اوزره متروك ومباحدر ايمدى
 شارعك سكوت ايلش اولديني هيچ بر شرط وعقد ومعاملهك تحريمه حكم ايتمك جائز
 اولماز مسكوت عنه اولان معاملاتك حرمته حلى نصل قابل اولوركه محرماندن ماعدا
 اولان معاملاتك كافهسى حال اباحهده اولديغنى نصوص صراحة سويلشدر شارع عقود
 وعهودك كافهسنه وفا ايدلسنى (واوفو بالعهد) (ياايهاالذين آمنوا اوفوا بالعقود) (والذين
 هم لاماناتهم وعهدهم راعون) (والموفون بعهدهم اذا عاهدوا) (ياايهاالذين آمنوا لم تقولون
 مالا تفعلون كبر مقتا عند الله ان تقولوا مالا تفعلون) (بلى من اوفى بعهد واتفق فان الله يحب
 المتقين) (ان الله لا يحب الخائنين) آيات كريمه سنده امر بيورمشدر ابن القيمك بوبابده نقل
 ايلديكي احاديث نبويه مياننده بالخاصه شوحديثلر جالب دقتدر (ابن وهب ديمشدركه
) بزه هشام بن سعيد زيد بن اسلمدن نقلاً جناب رسالتك (واى المؤمن واجب) ديديكى
 سويلدى (مؤمنك وعدى واجب الايفادر) ديمكدر .

ينه سنده (كثير بن عبدالله بن زيد بن عمرو بن عوفك باباسندن دهده سندن نقلاً
 ومرفوعاً) (المؤمنون عند شروطهم) حديثي مذكوردركه مؤمنلر شرطرينك ياننده درلر
 ديمكدر (بو حديث مجلهك مضبطه سنده ابن شبرمه مذهبك كنديسنى موافق اولديغندن
 بحث ايديلان (المسلمون عند شروطهم) حديثك اصليدر مضبطهده (المسلمون) لفظيه
 مذكوردردر بوراده (المؤمنون) لفظيه وارد اولمشدر

محمد بن عبدالرحمن السيلمانينك باباسندن ابن عمردن مرفوعاً نقل ايلديكي (الناس على
 شروطهم ماوافق الحق) حديثي يوقاريكي حديث مرفوعك شاهديدر. ابن القيم بوندنصكره
 دلائل مذكوريه قارشى مخالفلرى طرفدن درميان ايدلان اعتراضات ايله اجوبه سنى
 تفصيل ايلشدر

دارالفنون حقوق فاكولته سى حقوقي مدينه مدرسى

ل ۵ ايلول سنه ۳۳۲

سيد نسيب